

УНИВЕРЗИТЕТ У БАЊОЈ ЛУЦИ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИЗВЈЕШТАЈ
о ојени урађене докторске тезе

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Наставно-научно вијеће Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци на седници одржаној 15. 09. 2016. године донело је одлуку на основу које је издато Рјешење број 07/3.1620-2/16 којим је именована Комисија за оцену докторске дисертације *Градски кнезови у средњовјековној Србији, Босни и приморју* кандидата mr Павла Драгичевића у следећем саставу:

- 1) проф. др Марко Шуица, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду, ужа научна област Национална историја средњег века са историјском географијом и старословенским језиком, председник комисије.
- 2) проф. др Радивој Радић, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Београду и Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци, у же научне области Византологија и Општа историја, члан комисије.
- 3) проф. др Раде Михаљчић, професор емеритус Филозофског факултета Универзитета у Бањој Луци и редовни члан АНУРС-а, ужа научна област Национална историја, члан комисије.
- 4) др Невен Исаиловић, научни сарадник Историјског института у Београду, у же научне области Општа историја средњег века и Помоћне историјске науке, члан комисије.

Датум и орган који је именовао комисију. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звање, назив у же научне области за коју је изабран у звање и назив универзитета и факултета у којој је члан комисије запослен.

1. УВОДНИ ДИО ОЦЈЕНЕ ДОКТОРСКЕ ТЕЗЕ

Докторска дисертација *Градски кнезови у средњовјековној Србији, Босни и приморју* садржи 496 страница текста, 1322 напомене и 7 табела (на странама 174 и 175). Кандидат се приликом истраживања служио са 114 објављених извора и са 455 дела, односно монографских студија и научних расправа објављених у часописима и тематским зборницима, наведених у одељку „Литература“, што представља укупно 569 цитираних библиографских јединица. Кандидат је приликом истраживања искористио и део необјављене архивске грађе Државног архива у Дубровнику и то архивске серије: *Debita Notariae*, Vol. I (1280–1282); *Diplomata et acta* [XIII век, бечки број 961]; *Diversa Cancellariae*, Vol. XVI (1348–1350); XXXII (1396–1399); XXXVIII (1408–1413); *Acta Consilii Minoris*, Vol. III (1422–1426); *Sentenze di Cancellaria*, Vol. IX (1436–1439). Дисертација је подељена на две целине („Приморје“ и „Залеће“) које се даље деле на укупно пет мањих целина у оквиру којих се налази 19 поглавља у којима је детаљније образложена улога кнезова у друштвено-политичким збивањима у градовима средњовековне Србије, Босне и источнојадранског приморја. У складу са методологијом писања научно-истраживачких радова, докторска дисертација садржи следећа поглавља:

УВОДНЕ НАПОМЕНЕ (стр. 1–15).

ПРИМОРЈЕ (стр. 16)

I. КНЕЗОВИ ДАЛМАТИНСКИХ ГРАДОВА

Историјске околности, избор и идентификација градских кнезова (стр. 17–150).

Дужина мандата (стр. 151–157).

Приходи градских кнезова (стр. 158–181).

Службеници кнезова (стр. 182–197).

Овлашћења и ограничења кнежеве власти (стр. 198–278).

II. ДУБРОВАЧКИ КНЕЗОВИ

Установљење службе градског кнеза (стр. 279–292).

Под млетачком влашћу (стр. 292–328).

Под угарском заштитом (стр. 328–334).

III. КНЕЗОВИ ЗЕТСКИХ ГРАДОВА

Први помени (стр. 335–337).

Период владавине Немањића (стр. 338–360).

Период распада српске државе (стр. 360–368).

Успостављање млетачке власти (стр. 369–390).

ЗАЛЕЋЕ (стр. 391).

I. КНЕЗОВИ ГРАДОВА И ТРГОВА У СРБИЈИ

Кнезови у рударским центрима (стр. 392–415).

Кнезови осталих градова (стр. 415–420).

II. КНЕЗОВИ ГРАДОВА И ТРГОВА У БОСНИ

Кнезови у рударским центрима (стр. 421–425).

Кнезови обласних господара:

Косача (стр. 425–432).

Павловића (стр. 432–434).

Златоносовића (стр. 435).

Кнезови осталих градова (стр. 435–438).

ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ (стр. 439–449).

ИЗВОРИ И ЛИТЕРАТУРА (стр. 450).

Необјављени извори (стр. 451).
 Објављени извори (стр. 452–460).
 Литература (стр. 461–496).

#

- a) Истакни основне податке о докторској тези: обим, број табела, слике, број цитиране литературе и навести поглавља.

2. УВОД И ПРЕГЛЕД ЛИТЕРАТУРЕ

Градови су у свим епохама и друштвима били значајни центри политичких, економских и културних збивања па је проучавање улоге градских кнезова који су се налазили на челу њихових управних структура од великог значаја за јасније сагледавање друштвено-политичких збивања како унутар самих градских насеља тако и на ширем простору са којим су ови градови били на различите начине непосредно повезани. Током средњег века особе са титулом кнеза увек су означавале особе одређеног угледа а она се најдуже одржала управу у приморским градовима. Основни циљ рада био је да се истражи један од најбитнијих сегмената локалне управе у градовима средњовековне Србије, Босне и источнојадранског приморја како би се јасније сагледао однос између локалне и централне власти за време византијске, угарске, венецијанске, српске и босанске власти у градовима унутар наведеног подручја. Српска историографија и историографије нашег региона о овој теми нису много расправљале. Како је и сам кандидат истакао у уводном делу свога рада „српска историографија највише је простора посветила титули кнеза као владарском и властеоском достојанству коју су носили управници и господари одређених области средњовековне Србије и Босне“ (стр. 1), док је хрватска историографија о титули кнеза писала само узгред и, у најбољем случају, у виду неког поглавља из историје средњовековног права услед чега није било довољно простора да се титула градског кнеза детаљније проучи и упореди са истим звањем на знатно ширем простору у оквиру различитих државних структура које су једно време доминирале наведеним подручјем. Стoga, узимајући напред речено у обзир, докторска дисертација кандидата представља значајан помак у нашој историографији будући да је у једном раду своеобухватно приказана улога градских кнезова у оквиру различитих политичких, друштвених и економских збивања у средњовековним градовима на наведеном подручју током широког хронолошког распона (почетак XII и друга половина XV века) у којем се градски кнезови јављају као непосредна политичка спона између локалних управних структура и централне власти. Дисертација тим више добија на свом значају будући да се кандидат служијо свом релевантном литератуrom српских, хрватских али и медиевиста из најзначајнијих европских универзитетских центара која је на било који начин повезана са наведеном тематиком.

- а) Укратко истакни разлог због којих су истраживања предузета и циљ истраживања;
- б) На основу прегледа литературе сажето приказати резултате претходних истраживања у вези проблема који је истраживан;
- в) Навести допринос тезе у рјешавању изучавање проблематике;
- г) У прегледу литературе треба водити рачуна да обухвата најновија и најзначајнија сазнања из те области код нас и у свијету.

3. МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Изворна подлога докторске дисертације мр Павла Драгичевића изузетно је обимна и разноврсна и садржи највећи део корпуса објављене документарне грађе који се

односи на позну историју средњег века поменутог подручја. Њу највећим делом сачињавају документи настали у канцеларијама приморских градова, угарских и српских владара и њима подложних властелина, документи настали у папској канцеларији а нарочито они млетачке провенијенције. Ради се о великом броју докумената који су највећим делом доступни у неколико вишетомних збирки објављених извора од којих су оне најважније: Š. Ljubić, *Listine o odnošajih između Južnoga Slavenstva i Mletačke Republike I-X*, Zagreb 1868–1891; *Acta et diplomata res Albaniae mediae aetatis illustrantia I-II*, (collegerunt et digesserunt L. Thallóczy, C. Jireček et M. Sufflay), Vindobonae 1913–1918; *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae I-XVIII* (sabrali i uredili T. Smičiklas i dr.), Zagreb 1904–1990; *Acta Albaniae Veneta saeculorum XIV et XV* (J. Valentini S. J. labore reperta et transcripta ac typis mandata) 1–25, München 1968–1979; *Codex diplomaticus regni Croatiae, Dalmatiae et Slavoniae – Supplementa I-II* (uredili H. Sirotković i J. Kolanović), Zagreb 1998–2002. Ових 57 томова објављене изворне грађе, који садрже документе из архива далматинских градова и Венеције као и из папске и угарске канцеларије, знатно су допуњени различитим издањима канцеларијских, нотарских и осталих списка најзначајнијих наших приморских градова: Задра, Сплита, Трогира, Дубровника и Котора а који су наведени у одељку „Објављени извори“. Српска дипломатичка грађа, којом се докторанд служио, објављена је у познатим збиркама Франца Миклошића, Константина Јиречека, Стојана Новаковића и Љубомира Стојановића, а она до 1321. године у новије време је обједињена са пропратним коментарима у публикацији *Зборник средњовековних ћириличких повеља и писама Србије, Босне и Дубровника*, Књига I (1186–1321), Београд 2011, која представља први том давно замишљеног српског дипломатара. Посебну категорију изворне грађе којом се докторанд служио представљају статути приморских градова у којима је сконцентрисан највећи део прописа и одредби важних за свакодневно функционисање средњовековних градова. Искоришћени су статути Задра, Шибеника, Трогира, Скрадина, Сплита, Дубровника, Ластова, Хвара, Брача, Раба, Котора, Будве и Скадра. Сав наведени изворни материјал, заједно са раније наведеним делом необјављене дубровачке архивске грађе, спадају у прворазредну документарну грађу на основу које је кандидат примењујући аналитички и синтетички методски поступак подробно анализирао и у посебним поглављима јасно приказао све оне елементе који умногоме осветљавају улогу градских кнезова у свакодневном животу средњовековних градова: поступак избора кнезова, дужину трајања њиховог мандата, њихове приходе, надлежности, овлашћења, улогу и функцију њихових службеника као помоћних органа власти као и остale елементе на основу којих је кандидат дао детаљан приказ деловања градских кнезова. Суштински део његовог приступа теми заснован је и на компаративном методском поступку уз помоћ којег је кандидат успешно упоредио функције градских кнезова у оквиру различитих државних структура, односно упоредио је политички положај градских кнезова за време византијске, угарске, млетачке, српске и босанске власти, у оквиру широког територијалног и хронолошког распона приликом чега је добио занимљиве резултате који ће бити од немале користи будућим истраживачима који се буду бавили сличним темама. Треба навести и то да кандидат није суштински одступио од првобитног плана истраживања који је дат приликом пријаве докторске дисертације већ је до краја испоштовао свој истраживачки план и методске поступке које је применио у обради извornog материјала.

- а) објаснити материјал који је обрађиван, критеријуме који су узети у обзор за избор материјала;
- б) дати кратак увид у примјењени метод рада при чему је важно оцјенити слједеће:

- в) да ли су примјењене методе адекватне, довољно тачне и савремене, имајући у виду достигнућа на том пољу у свјетским нивоима;
- г) да ли је дошло до промјене у односу на план истраживања који је дат приликом пријаве докторске тезе, ако јесте зашто;
- д) да ли испитивани параметри дају довољно елемената или је требало испитивати још неке, за поуздано истраживање;
- е) да ли је статистичка обрада података адекватна;
- ж) да ли су добивени резултати јасно приказани;

4. РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ИСТРАЖИВАЊА

Докторска дисертација *Градски кнезови у средњовјековној Србији, Босни и приморју* кандидата мр Павла Драгичевића представља оригиналан научни рад и драгоцен допринос нашој медијевистици у којем су на један исцрпан и заокружен начин описани политички положај, улога, значај и надлежности градских кнезова на наведеном подручју. Кандидат је кроз компаративни приступ у дисертацији уочио основне заједничке карактеристике које повезују градске кнезове унутар свих државних структура током већег дела средњег века истичући како су они у градовима били експоненти централне власти те браноци њених интереса и државног суверенитета као и спона са локалним управљачким структурама. С друге стране, државни и правни механизми за време угарске, млетачке, српске и босанске власти помоћу којих су кнезови били бирани, одржавали своју власт и заступали интересе централних државних органа у градовима били су по више основа прилично различити и зависили су како од државних уређења Угарске, Венеције, Србије и Босне а тако и од бројних других политичких фактора. Истакнута је и разлика између градских кнезова као представника централне власти и управитеља на локалном нивоу са различитим спектром звања као што су то, на пример, били ректори, потестати или судије. Кандидат је успешно овладао не само широким опсегом разноврсног изворног материјала него и методологијом историјске науке, одабиром, критиком и аналитичким приступом доступне изворне грађе, тако да је рад хеуристички веома добро заснован при чему је неопходно било одлично познавање како историје Срба тако и земаља из региона са свим њеним аспектима од којих се они најважнији тичу политичке, економске и правне историје. Битно је истаћи да је кандидат у раду показао истраживачку зрелост пошто није беспоговорно прихватао резултате раније историографије већ је подвргавши их критичкој анализи градио сопствену аргументацију доносећи самосталне закључке помоћу којих су делимично кориговани закључци старије историографије. Тема дисертације заснована на оваквим широким основама представља значајну смерницу за оне истраживаче који се буду бавили проучавањем како целокупне управе у градовима наведеног подручја, односно радом локалних градских институција власти (градских већа, суда и слично), тако и детаљнијом анализом свих друштвених слојева и њихових међусобних односа унутар сваког града појединачно.

- а) Укратко навести резултате до којих је кандидат дошао;
- б) Оцијенити да ли су добивени резултати правилно, логично и јасно тумачени, упоређујући са резултатима других аутора и да ли је кандидат при томе испољавао довољно критичности;
- в) Посебно је важно истаћи до којих нових сазнања се дошло у истраживању, који је њихов теоријски и практични допринос, као и који нови истраживачки задаци се на основу њих могу утврдити или назирати.

Образац -3

5. ЗАКЉУЧАК И ПРИЈЕДЛОГ

Докторска дисертација кандидата магистра Павла Драгичевића, је оригиналан научно-истраживачки рад, заснован на коришћењу необјављене грађе, објављених извора и великог историографског опуса, израђен по свим критеријумима научне методологије. Кандидат је, као што је у извештају наведено, истраживао до сада недовољно проучаване појаве из историје централног и западног дела Балканског полуострва у периоду позног средњег века. Рефлектујући значај градских кнезова на политичке, друштвене и економске односе у Дубровнику, Босни и српској држави од 12. до краја 15. века, кандидат Павле Драгичевић је показао све особености и разлике у значају, положају и функцији градских кнезова у наведеним политичким ентитетима. Због тога, дисертација која је пред комисијом, превазилази оквире националног значаја и својим резултатима представља особен допринос познавању улоге, положаја и важности кнезова (везаних за организоване урбанске центре) у локалном, регионалном и међународном контексту.

На основу свега што је у овом извештају истакнуто, чланови Комисије имају част и задовољство да предложе Наставно-научном већу Филозофског факултета у Бањој Луци да прихвати извештај као изразито позитиван и одобри усмену одбрану докторске дисертације кандидата магистра Павла Драгичевића под насловом *Градски кнезови у средњовјековној Србији, Босни и приморју*, пред Комисијом у истом саставу.

- Навести најзначајније чињенице што тези даје научну вриједност, ако исте постоје дати позитивну вриједност самој тези;
- Ако је приједлог негативан, треба дати општије образложение и документовано указати на учињене пропусте, односно недостатке написане докторске тезе.

Београд, 31. октобар 2016.

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

- проф. др Марко Шуица

- проф. др Радивој Радић

- проф. др Раде Михаљчић

- др Невен Исайлковић

ИЗДВОЈЕНО МИШЉЕЊЕ: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не стаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложение, односно разлог због којих не жели да потпише извештај.